

Szczecin, 11.04.2018

Dr hab. Tomasz Bernat prof. US
Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Małgorzaty Marcinkowskiej
"Polityczny cykl koniunkturalny"

Promotor: prof. SGH dr hab. Robert Kruszewski

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Kolegium Analiz Ekonomicznych

Wartość naukowa rozprawy

a. Oryginalność badań:

Badania prowadzone nad politycznym cyklem koniunkturalnym są ważnym elementem rozważań związanych z funkcjonowaniem gospodarki. W ujęciu niniejszej pracy odnoszą się one przede wszystkim do próby zbadania wpływu jaki wywierają rządzący poprzez swoje decyzje na gospodarkę, w tym przypadku gospodarkę lokalną. Autorka używa tu wręcz stwierdzenia „manipulowanie” przez rządzących gospodarką, wskazując na możliwość takich zachowań. Temat ten jest zatem ponadczasowy gdyż tam gdzie występują publiczne możliwości kreowania cyklu koniunkturalnego przez polityków, zjawisko takie może się pojawiać. Na tym tle powstała koncepcja ocenianej pracy.

O oryginalności pracy i badań podjętych przez doktorantkę przesądza kilka elementów. Po pierwsze tematyka pracy, a więc polityczne cykle koniunkturalne, pomimo relatywnie dużej ilości badań, nadal zawiera luki w wyjaśnianiu niektórych przyczyn i skutków tych działań. Dotyczy to między innymi badań na poziomie lokalnym, a więc najniższych szczebli gospodarki. Po drugie, tematyka badań jest bardzo złożona, gdyż dotyczy zachowań ludzkich i możliwości wpływania na nie. Tu także podjęte jest wyzwanie, wskazujące na takie

manipulacje. Ostatnim elementem jest kompleksowość podejścia. Zbudowany w efekcie badań model empiryczny uwzględnia wielość różnorodnych determinantów wpływających na funkcjonowanie politycznego cyklu koniunkturalnego.

b. Wartość naukowa rozdziałów:

Przedstawiana do recenzji praca składa się z 6 zasadniczych części. W takim ujęciu głównym kryterium logicznego przedstawienia rozdziałów jest to realizacja przyjętego celu i postawionych hipotez (choć nie zostały one jednoznacznie zaprezentowane we wprowadzeniu).

W rozdziale pierwszym zaprezentowana została historia badań nad PCK. Doktorantka przedstawiła tu kilka podstawowych teorii, rozpoczynając od badań W.D. Nordhaus'a oraz dzieląc je na teorię oportunistyczne i partyjne. Rozdział 2. to prezentacja najnowszych modeli politycznego cyklu koniunkturalnego. Szczegółowo opisane są tutaj modele oportunistyczne i partyjne. Jest to rozdział wskazujący na istniejącą genezę rozwoju wiedzy w tym temacie. Kolejna część pracy jest uzupełnieniem modeli, wskazuje na aktualne badania dotyczące omówionej tematyki. Wskazuje ona przy tym na działania we współczesnych gospodarkach. Rozdział 4. jest to jest metodologiczna część pracy doktorskiej. Zaprezentowano w nim w wyczerpujący sposób założenia propozycji modelu badawczego politycznego cyklu koniunkturalnego o charakterze oportunistycznym. Rozdział 5., najważniejszy w tej pracy, to prezentacja modelu, danych do estymacji oraz wyniku końcowego pracy. Jest on uzupełniony o wnioski z estymacji modelu dla przyjętych klastrów gmin. Ostatnia część pracy to podsumowanie. Wskazano w nim na realizację postawionego celu oraz przyjętych hipotez. Całość pracy zamyka spis w bibliografii.

Tak zaprezentowane rozdziały pracy stanowią dobrze skomponowane całościowe podejście, opisujące w sposób teoretyczny podjętą tematykę, wprowadzenie do budowy modelu, opis badań i wnioski z nich płynące.

Wartość merytoryczna rozprawy

Na wartość rozprawy naukowej składa się kilka zasadniczych elementów, w tym umiejętność wprowadzenia w tematykę badawczą i jasność sformułowanych hipotez badawczych, dobór metod badawczych, sposób przedstawienia wyników, krytyczna analiza wyników i umiejętność ich interpretacji na tle literatury przedmiotu, a także jasność i poprawność wniosków. Wszystkie te elementy w pracy oceniam pozytywnie, choć co do niektórych zgłaszam uwagi krytyczne. Na tym jednak polega przecież ocena osiągnięcia naukowego.

Głównym celem jaki doktorantka przyjęła w pracy jest zbadanie politycznego cyklu koniunkturalnego oraz wyjaśnienie przyczyny jego występowania. Efektem pracy ma być zdefiniowanie modelu opisującego mechanizmy leżące u jego podstaw. Jak wskazuje Autorka jej praca, w przeciwieństwie do podobnych prac, wnosi do badań w ekonomii skupienie się na małych jednostkach gospodarczych - to jest na gminach. W tym ujęciu postawiona została hipoteza, iż politycy mają silne przesłanki do manipulowania gospodarką zgodnie z cyklem wyborczym. Drugą hipotezą weryfikowaną w pracy jest ta, iż w Polsce występuje polityczny cykl koniunkturalny o charakterze fiskalnym na poziomie samorządowym. Hipotezy te uzupełnione są przez kilka dodatkowych pytań opisanych w części empirycznej pracy. Efektem naukowym pracy jest budowa modelu empirycznego politycznego cyklu koniunkturalnego który realizuje cel, a także weryfikuje hipotezy na podstawie obliczeń zaprezentowanych w rozdziale 5. Rozdział 6 – ostatni to podsumowanie prac ze szczególnym uwzględnieniem realizacji celu badawczego pracy oraz proponowanych wniosków. Tym samym można stwierdzić, że to doktorantka zrealizowała postawione zadania badawcze.

Poprawność redakcyjna rozprawy

Układ pracy zaproponowany przez Autorkę jest czytelny i przejrzysty. W pracy zastosowano standardową formę układu graficznego i tekstowego. Sprawia to, iż jest ona łatwa do przyswojenia do analizy.

Rozprawa opatrzona jest czytelnym spisem treści z właściwie pokazaną numeracją stron. Styl pracy odpowiada wymogom redakcyjnym tego typu opracowań. Szata graficzna jest zrobiona właściwie. Wszystkie wzory (formuły) i tabele są prawidłowo zaprezentowane i opisane. Przypisy do powoływanych w pracy dzieł autorów polskich i zagranicznych są właściwie sporządzone.

Praca nie jest niestety pozbawiona błędów literowych czy gramatycznych. Jest ich niewiele, co nie wpływa na czytelność pracy.

Uwagi krytyczne

Rozprawa doktorska jak każda praca naukowa podlegać powinna ocenie krytycznej zawierającej w sobie dyskusje nad przedstawionymi problemami badawczymi. Nie inaczej jest w przypadku ocenionej pracy.

Uwagi natury merytorycznej.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do postawionych celów badawczych oraz hipotez. Cel główny i hipotezy zostały już częściowo omówione powyżej.

Tematyką związaną z tymi badaniami, która we współczesnej ekonomii wpisuje się w nurt badań nad zachowaniami ludzi, jest wykorzystanie możliwości ekonomii behawioralnej do sterowania zachowaniami ludzi. Badanie na poziomie „noblowskim”, na ten temat prowadzili między innymi D. Kahnemann, A. Tverski czy R. Thaler. Nie są one ujęte w tej rozprawie, jednak w znakomity sposób mogłyby uzupełnić budowany model. Niemniej postawić można kilka pytań problemowych, związanych z podjętym tematem pracy, a nie do końca uwzględnionych w opisie merytorycznym.

Praca dotyczy w założeniu politycznego modelu koniunkturalnego, co należy rozpatrywać w 2 kategoriach: politycznej i ekonomicznej. O ile model polityczny i jego problematyka są opisane dobrze, to jednak model gospodarki mógłby być bardziej rozszerzony opisowo. Brak jest choćby analizy charakterystycznych elementów gospodarki polskiej odróżniającej ją od gospodarek, które były brane pod uwagę w opisywanych modelach. Wiadomo przecież, że każda gospodarka na świecie jest nieco inna oraz inne czynniki na nią wpływają. Z tego powodu szersze opisanie gospodarki polskiej mogłoby dostarczyć tła dla proponowanego modelu badawczego.

Ważną kwestią wydaje się być również uwzględnienie świadomości wyborców. Model opisywany w pracy dotyczy głównie gospodarek rozwiniętych w których świadomość polityków jak i wyborców jest zdecydowanie na wyższym poziomie niż w Polsce. Ciekawe zatem wydaje się pytanie: czy polscy wyborcy faktycznie analizują działania polityków, nie tylko w okresie wyborów, czy raczej są biernymi odbiorcami dużej ilości informacji płynącej z mediów. Może mieć to znaczący wpływ na realność funkcjonowania politycznego cyklu koniunkturalnego. W tym ujęciu ważnym będzie również pytanie dotyczące całego społeczeństwa i jego odbioru decyzji politycznych: czy społeczeństwo jest faktycznie krótkowzroczne czy też swoje decyzje podejmuje dalekowzrocznie i racjonalnie?

Pytania dotyczące metodyki badań.

Metodyka badań opisana jest prawidłowo. W pracy postawiono cel główny który jest następujący: zbadanie czy gospodarki krajów demokratycznych narażone są na wahania koniunkturalne o podłożu politycznym. Postawienie celu w ten sposób spowodowało przyjęcie określonych stwierdzeń badawczych oraz budowę metodologii pozwalającej na ich realizację. Efektem z pracy w tym znaczeniu jest budowa empirycznego modelu politycznego cyklu koniunkturalnego o charakterze oportunistycznym. Konstrukcja modelu jest właściwa. Doktorantka wykorzystwała w zasadzie wszystkie opisywane w literaturze determinanty

politycznych cykli koniunkturalnych. Na tym tle można jednak postawić kilka dodatkowych pytań i problemów dotyczących nieuwzględnionych w modelu badawczym zagadnień.

Pierwszym ważnym problemem jest brak jasnego wskazania kryterium wyboru poszczególnych gmin (małych gospodarek lokalnych). Warto byłoby to jednoznacznie określić oraz pokazać, na przykład w załączniku, jak faktycznie wyglądał podział w odniesieniu do zastosowanych grup (klastrów).

Ciekawym problemem wydaje się być uwzględnienie w modelu problemu asymetrii informacji. Jak wiadomo bowiem – co jest uwzględnione w hipotezie badawczej, wyborcy mogą być w pewnym sensie manipulowani przez polityków. Od tego jak zostanie przedstawiona informacja wiele zależy, np. wynik wyborów. To politycy mają więcej informacji a ich „pryncypałami” są wyborcy, którzy w ostatecznym rozrachunku od nich zależą. Widać to w szczególności na przykład w polskim społeczeństwie istotnie podzielonym dziś na obóz rządzący i opozycję, które dostarczają tę samą informację w zupełnie różnym znaczeniu, skierowaną do grup swoich zwolenników. Widać zatem wyraźnie, że występuje pewna forma „minipulacji” informacją, tak aby popierała ona działania danej grupy.

Kolejnym elementem związanym z budową modelu badawczego jest uwzględnienie w nim poziomu rozwoju gospodarki. W szczególności jest to istotne dla gospodarek małych lub lokalnych. Jest to zbieżne z informacjami które zostały wskazane w pracy. Nie zostało to jednak dostatecznie uwzględnione w modelu. Warto byłoby zwrócić uwagę na determinanty w skali lokalnej (na przykład na położenie gminy – czy jest nad morzem czy w środku kraju, czy leży na granicy państwa czy też nie, itp.). Czy także w tym ujęciu, należałoby odnieść się do poziomu rozwoju całej gospodarki kraju?

Stopień demokratyzacji jest także ważnym czynnikiem oddziałującym na decyzje polityków, ale również i wyborców. Im bardziej społeczeństwo jest świadome pewnych zachowań, decyzji i ich konsekwencji tym trudniej jest nim sterować. Pytanie, czy w czynniki ten powinien być rozpatrywany na poziomie lokalnym (mikro lub mezo) czy na poziomie ogólnokrajowym (makro)? Brak jest także jednoznacznego wypowiedzenia się Doktorantki co do stanu demokratyzacji społeczeństwa polskiego ale na poziomie lokalnym.

Pytania do Doktorantki

1. Polityczny cykl koniunkturalny zależy jak wiemy z pracy, od wielu różnych determinantów. Jednym z nich, który nie został jednoznacznie uwzględniony w modelu badawczym jest populizm gospodarczy. Na ile zatem populizm stosowany przez

polityków w okresie wyborów samorządowych (jak rozumiany w pracy) lub też wyborów parlamentarnych może wpływać na równowagę polityczno-ekonomiczną a także na cykl koniunkturalny? Czy puste ekonomicznie słowa i obietnice mają wpływ na PCK?

2. Decyzje polityków którzy ostatecznie mogą wpływać na polityczny cykl koniunkturalny podejmowane są w różnych okresach w zależności od bieżącej polityki wyborczej - czyli czy zbliżają się wybory czy też jesteśmy już po nich. W pracy poruszono wiele kwestii dotyczących oceny samych polityków i ich działalności. Czy istnieje zatem możliwość by konkretnie dokonać oceny poziomu umiejętności polityków (jakie wziąć pod uwagę kryteria, jaką metodologię)? Czy warto w tym kontekście jest brać pod uwagę motywy podejmowania przez nich decyzji? Czy wszystkie decyzje w tym ujęciu mogą być traktowane jako racjonalne, czy też część z nich podejmowana jest intencyjnie?

Ocena końcowa

Ja, niżej podpisany stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Małgorzaty Marcinkowskiej **spełnia warunki** określone w art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595 z późn. Zmianami) i wnioskuję do o dopuszczenie pani mgr Małgorzaty Marcinkowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

16 kwietnia 2018

data sporządzenia recenzji

.....
podpis recenzenta